

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Divinity Faculty of Recep Tayyip Erdogan University

e-ISSN: 2147-2823

RTEUIFD, December 2020

Kullanımı Haram veya Şüpheli Olan Altınların Hukuki İşlemlere Konu Edilmesi

Subjecting Gold -that are Undemanding or Suspect to Use- to Legal Transactions

Yusuf Erdem GEZGİN

Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üni. İlahiyat Fa., İslam Hukuku Anabilim Dalı
PhD., Karamanoglu Mehmetbey Uni. Divinity Faculty, Department of Islamic
Law

Karaman/Turkey

yegezgin@gmail.com

ORCID ID: www.orcid.org/0000-0002-0221-8965

Atıf: Gezgin, Yusuf Erdem. "Kullanımı Haram veya Şüpheli Olan Altınların Hukuki İşlemlere Konu Edilmesi". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2020): 149-167

Doi: <https://doi.org/10.32950/rteuifd.766664>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 08 Temmuz / July 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 30 Ekim /October 2020

Yayın Tarihi / Published: 20 Aralık /December 2020

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://dergipark.org.tr/rteuifd>

Copyright © Published by Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Divinity, Rize, 53100 Turkey. All rights reserved

كullanımı Haram veya Şüpheli Olan Altınların Hukuki İşlemlere Konu Edilmesi

Öz: Kıymetli bir maden olan altın، geçmişte ve günümüzde birçok amaçla kullanılmıştır. Çoğunlukla süs eşyası olarak kullanılan altın، aynı zamanda piyasada tedavül eden para، hastalıkların tedavi ve teşhisinde tıbbî malzeme ve sanayide teknik malzeme olarak kullanılmaktadır. Çalışmamızda kullanılması haram yahut şüpheli olan altından üretilmiş süs eşyalarının hukuki işlemlere konu olması ele alınmış، diğer konulardan bahsedilmemiştir. Bu çerçevede yüzük، küpe، bileklik، rozet، kravatt iğnesi vb. birçok erkek ziynet eşyaları؛ tabak، çatal، kaşık، bıçak gibi ev eşyaları؛ haç، heykel، nazar boncuğu gibi ikonların İslam borçlar hukuku kapsamında üretilmesi ve satılması konuları ele alınmıştır. Tabiatıyla bu gibi eşyaların kullanımı ile ilgili beyan edilen hükümler، bunların hukuki işlemlere konu edilmeleriyle ilgili hükümlere etki etmektedir. Nitekim fakihlerin borçlar hukukundaki içtihatları، bu tür ziynet eşyalarının kullanımıyla ilgili paradigmaları çerçevesinde şekillenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada borçlar hukukunu ilgilendirdiği ölçüde altından üretilmiş eşyaların kullanımı konularına değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Borçlar Hukuku، Kuyumcu، Altın، Ziyinet، İkon

Subjecting Gold -that are Undemanding or Suspect to Use- to Legal Transactions

Abstract: Gold، a precious metal، has been used for many purposes in the past and present. Gold، which is mostly used as ornaments، is also used as money in circulation on the market، as a medical material in the treatment and diagnosis of diseases and as a technical material in the industry. In our study، the use of ornaments made of gold، which is forbidden or suspicious، is the subject of legal proceedings، and other instruments are not mentioned. In this frame، the production and sale of rings، earrings، bracelets، rosettes، tie pins، etc. many men's jewelry؛ household items such as plates، cutlery؛ icons such as cross، sculpture and evil eye beads are discussed within the scope of Islamic debt law. Naturally، the declared provisions regarding the use of such articles affect their provisions when they are subject to legal proceedings. As a matter of fact، the jurisprudence of the jurists in the law of obligations was shaped within the framework of their paradigm regarding the use of such jewelry. Therefore، in this study، the use of goods produced from gold has been addressed to the extent that it concerns the law of obligations.

Keywords: Law of Obligations، Jewellery، Gold، Trinket، Icon.

صرف الذهب الذي يحرم أو يشتهبه استعماله

ملخص: تم استخدام الذهب، وهو معدن ثمين، لأغراض عديدة في الماضي والحاضر. الذهب الذي يستخدم في الغالب كزينة و ثمن، يستخدم أيضاً كمواد طبية لعلاج الأمراض وتشخيصها والمواد التقنية في الصناعة. في دراستنا تكلمنا عن حكم تبادل الحلي المصنوعة من الذهب الذي المحظور أو المشبوه إستخدامه ولم يتم ذكر قضايا أخرى. في هذا الإطار، الخواتم والأقراط والأساور والورود ودبابيس التعادل، إلخ. العديد من مجوهرات الرجال؛ الأدوات المنزلية مثل الأطباق والشوك والملاعق والسكاكين؛ وتناقش قضايا مثل إنتاج وبيع الأيقونات مثل الصليب والنحت والحز في إطار الفقه الإسلامي. وبطبيعة الحال، تؤثر الأحكام المعلنة بشأن استخدام هذه المواد على الأحكام المتعلقة بإخضاعها لإجراءات قانونية. والواقع أن إجتهد الفقهاء في صرف هذه المجوهرات تم تشكيكه في إطار نموذجهم فيما يتعلق باستخدام هؤلاء. لذلك، في هذه الدراسة، تم تناول استخدام السلع المنتجة من الذهب بقدر ما يتعلق بالمعاملات.

الكلمات المفتاحية: المعاملات، الجواهر، الذهب، الزينة، أيقونة.

GİRİŞ

Geçmişte ve günümüzde kıymetli bir maden olarak altın, kuyumculuk sektöründe satışa sunulmuştur. Başta ziynet eşyası, para, tıbbî malzeme gibi farklı amaçlarla kullanılan altın, zengin çeşitleriyle usta ellerde işlenmiştir. Örneğin altın, bilezik olarak üretildiği gibi mübadele aracı olan para, protez diş yahut burun olarak da üretilmiştir. Üretilen bu altınların üretim amacına göre meşru yahut gayrimeşru olma ihtimali bulunmaktadır. Altın ister meşru bir amaçla üretilsin ister gayrimeşru bir amaç için üretilsin klasik fıkıh literatüründe altın alım satım işlemleri, altının kıymetli bir maden olması sebebiyle özel şartlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu şartlar ise sarf akdi başlıklarında ele alınmıştır.

Meşru kullanım için üretilen altınların mübadelesi, sarf akdine konu olması ile işlemlerin mahiyeti ve hükümleri bu çalışmada değerlendirilmeyecektir. Zira konuyla ilgili tarafımızdan hazırlanmış geniş çaplı bir kitap bulunmaktadır. Bu araştırmada klasik fıkıh literatüründe “kerâhiyye ve istihsân” başlıkları çerçevesinde ele alınmış olan, kullanımı gayri meşru veya şüpheli bulunan altınların üretim ve satımının şer’î hükmü ele alınacaktır. Bu kapsamda değerlendirilecek olan konular; erkek ziynet eşyalarının üretimi ve satımı, kullanım yahut süs amaçlı olarak üretilmiş ev eşyaları, İslam dışı unsurlar içeren simge yahut ikonların satışlarıdır.

1. Erkek Ziynet Eşyaları

İslam hukukunda kadınlara özel hükümler olduğu gibi erkeklere özel hükümler de bulunmaktadır. Bu kapsamda erkeklerin ziynet eşyası kullanımında birtakım sınırlamalar getirilmiş ve bazı ziynet eşyalarının kullanımı erkeklere mahsus olmak üzere yasaklanmıştır. Ziynet eşyalarının kullanımıyla ilgili ifade edilen sınırlamaların, bu eşyaların edinilmesi için geçerli olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Kullanımı yasak olan şeylerin başında ipek¹ ve altın gelmektedir. Erkeklerin altından üretilmiş ziynet eşyası kullanmaları sünnetle yasaklanmıştır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.) tarafından konu şöyle açıklanmıştır: “Ümmetimin kadınlarına ipek ve altın helal kılındı; erkeklerine ise bu ikisi haram kılındı”.² Neticede cumhur fukaha erkeklerin altınla süslenmelerinin haramlığı görüşündedirler.³

¹ İpek yasağı ve ayrıntıları ile ilgili olarak bk. “Harîr”, *Mv. F.* (Kuveyt, ts.), 17/206-208; Yunus Vehbi Yavuz, “İpek”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 19 Nisan 2020), 365-366.

² Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebei el-Kazvini İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce*, thk. Şuayb el-Arnaût, Âdil Mürşid ve diğerleri (Dârü’r-Risâleti’l-Âlemiyye, 2009), “Libâs”, 19.

³ Kemalüddin Muhammed b. Abdulvâhid İbnu’l-Hümâm, *Şerhu Fethu’l-Kadîr* (Beyrut: Darü’l-Fikr, 2003), 10/22; Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed Abdurrahmân el-Mağribî Hattâb, *Mevâhibü’l-celîl li şerhi muhtasari’l-Halîl* (Beyrut: Darü’l-Fikr, 1992), 1/128; Ahmed b. Çânim Nefrâvî, *el-Fevâkihü’l-devvânî ‘alâ Risaleti İbn Ebî Zeyd el-Kayrevânî* (Beyrut: Darü’l-Fikr, 1995), 2/308; Ebû Zekeriyâ Yahya b. Şerif b. Müri Nevevî, *el-Mecmû’ şerhu’l-Mühhezzeb (Fethu’l-azîz ve Telhîsu’l-habîr ile Sübkî’nin ve Mutî’î’nin tekmileleri ile birlikte)* (Beyrut: Darü’l-Fikr, ts.), 4/441; Muhammed İbn Hatîb Şirbînî, *Muğni’l-muhtâc ilâ ma’rifeti meâni’l-Minhâc* (Beyrut: Darü’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1994), 3/90-91; Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî Ebû’l-Ferec İbn Kudâme, *eş-Şerhu’l-kebir (el-matbû’ me’a’l-Mukni’ ve’l-İnsâf)* (Kahire: Daru’l-Kitâbi’l-Ârabî, 1995), 7/30; Mustafa b. Sa’d b. Abduh es-Suyûtî Ruhaybânî, *Metâlibu uli’n-nuhâ fi*

Erkek ziynet eşyası konusunda genel kanaat bu yönde olmakla beraber erkeklerin altın yüzük kullanmasıyla ilgili sahabe dönemi dahil olmak üzere kesin bir yasaktan söz edilememektedir.⁴ Fakat kabul edilen genel görüş, erkeklerin altın yüzük kullanmalarının yasak olduğu yönündedir. Konuyla ilgili farklı görüşlerde olan fakihlerin bir kısmı naslarda beyan edilen yasağın taabbudi olduğunu beyan etmektedirler.⁵ Diğer bir kısım fakih ise erkeklerin altın kullanmasının haramlığının illeti olarak; *cennet ehline benzeme, acem adeti ile israf ve böbürlenme* gibi maddeleri ifade etmektedirler. Dolayısıyla bu illetlerin söz konusu olmadığı durumlarda erkeğin altın yüzük kullanması mübah görülmüştür. Buna göre modern dönem araştırmacılarından bir kısmı erkeklerin altın nişan yüzüğü (alyans) kullanmalarını caiz kabul etmektedirler.⁶

Erkek ziynet eşyalarının kullanımı konusunda ifade edilen hükümlerle birlikte, bunların hukuki işlemlere konu edilmesinde de farklı görüşler bulunmaktadır. Klasik fıkıh literatüründe erkek ziynet eşyalarının alım satımı hakkındaki görüşler, genellikle altın ve gümüşten üretilmiş kaplarla ilgili beyan edilen hükümler çerçevesinde ele alınmakla birlikte müstakil olarak konuyu ele alanlar da bulunmaktadır. Bu kapsamda fakihlerin aşağıda ayrıntılı olarak beyan edeceğimiz görüşleri cevaz ve adem-i cevaz olmak üzere çeşitlenmektedir.

Hanefiler, erkek ziynet eşyalarının kullanımının haram olması nedeniyle üretiminin ve satımının da caiz olmadığını ifade etmektedirler.⁷ Doktrinde “caiz değildir” şeklinde ifade edilen hükmün mahiyeti; bunların kullanımının haram, satışının ise mekruh olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Tabiatıyla Hanefilerin farz-vacip ve haram-mekruh ayrımı bu konuda da geçerliliğini korumaktadır. Zâhirî ve

şerhi Ğâyeti'l-muntehâ (Dımaşk: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1994), 2/94; Ebi Bekr Alâuddîn b. Mes'ud Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fi tertibi's-şerâi'* (Beirut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986), 5/132.

⁴ Nitekim sahabe döneminde altın yüzük kullanıldığı yönünde rivayetler bulunmaktadır. Fakat bu hususun hükme etki etmediği çalışmanın devamında görülecektir. Sahabe döneminde altın yüzük kullanımıyla ilgili bk. Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Hasan Abdülmünim Şelbî (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), “Zînet”, 42.

⁵ Ebü'l-Fazl Meccüddîn Abdullah b. Mahmud Mevsilî, *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr* (Kahire: Matbaatü'l-halebî, 1937), 4/159; Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Mükremillâh (Mükerrrem) es-Saidî Adevî, *Hâşiyetü'l-Adevî 'alâ şerhi Kifâyeti't-tâlibi'r-rabbânî* (Beirut: Darü'l-Fikr, 1994), 2/447; Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb*, 4/450; Mansur b. Yûnus Buhûti, *Keşşâfü'l-knâ' an metni'l-İknâ'* (Riyad: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003), 1/282; Konunun ayrıntısı için bk. Halit Çalış, *İslam Hukukunda Özel Mülkiyet ve Sınırlamaları* (Konya, 2004), 406-415; İsmail Yalçın, “Yüzük”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 19 Nisan 2020), 57.

⁶ Ali Bardakoğlu, “Helaller ve Haramlar”, *İlmihal II* (İstanbul, 1999), 2/89; Ali Yardım, *İslam'da Altın Yüzük Kullanma* (İstanbul, 1998), 10-11, 14-15, 17-19; *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi*, çev. Kamil Miras (Ankara, 1985), 4/288-289; “<http://www.hayrettinkaraman.net/sc/00169.htm>”, ts. (Erişim 23 Mart 2020); Çalış, *İslam Hukukunda Özel Mülkiyet ve Sınırlamaları*, 413; Hiçbir şartla caiz değil diyenler için bk. Halil Günenc, *Günümüz Meselelerine Fetvalar* (İstanbul, 1983), 1/215; Orhan Çeker, *Fetvalarım* (Konya, 2013), 209.

⁷ Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülaziz ed-Dımaşkî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr ale'd-Dürri'l-muhtâr şerhu Tenviru'l-ebşâr* (Beirut: Darü'l-Fikr, 1992), 6/360 Metin için bk.

إذا ثبت كراهة لبسها للتختم ثبت كراهة بيعها وصيغها لما فيه من الإعانة على ما لا يجوز وكل ما أدى إلى ما لا يجوز لا يجوز وقامه في شرح الوهبانية.

Hanbelî fakihler ise Hanefilere yakın olarak erkek ziynet eşyalarının üretimi ve satımını haram kabul ederler.⁸

Mâlikî ve Şâfiî fakihlerden konuyla ilgili iki görüş nakledilmektedir. İlk görüşe göre erkek ziynet eşyalarının kullanımı caiz olmadığı için satışı da caiz değildir. İkinci görüşe göre ise her ne kadar erkek ziynet eşyalarının kullanımı caiz değilse de gerek biriktirme gerekse kullanması mübah olan bireylere (kadınlara veya kız çocuklara) hediye etme amacıyla bunların satın alınmaları mümkündür. Dolayısıyla mutlak olarak satışlarının haram olduğunu ifade etmek isabetli değildir.⁹

Modern dönem İslam hukukçularından ise konuyla ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Merzûkî, Menî', Su'ûd Sübeytî gibi fakihler kullanımı yasak olan şeyin üretiminin ve satışının da haram olduğunu beyan etmektedirler.¹⁰ Kullanımı yasak olduğu halde üretimi ve satımının caiz olduğunu beyan eden İslam hukukçuları; Halîl el-Meys, Vehbe ez-Zuhaylî, Abdulvehhâb Ebû Süleymân, Abdussettâr Ebû Gudde, Muhtâr es-Selâmî, Abdullah b. Beyye'dir.¹¹

Bu görüşlerden hareketle bir hükme varabilmek için önce günümüz kuyumculuk sektöründe erkeklere özel olarak üretilen altınları tanımamız gerekmektedir. Bu çerçevede erkeklere özel olarak üretilen altın ziynet eşyaları şunlardır: Madalyon yüzük, alyans/nişan yüzüğü, altın kaplama saat, küpe, kolye, künye/bileklik, altın kaplama kalem, tesbih, broş, kravat iğnesi, rozet ve anahtarlıktır.

Üretimi gerçekleştirilen bu ürünlerden madalyon yüzük, alyans/nişan yüzüğü, altın kaplama saat ile ilgili değerlendirmelere geçmeden önce sayılan diğer ziynet eşyalarının kullanımının caiz olmadığını işin başında ifade etmemiz gerekir. Zira bunların naslarda yasaklanan ziynet eşyalarının kapsamına girdiği yönünde herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir. Bu nedenle Hanefî, Hanbelî ve Zâhirî

⁸ Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zahiri İbn Hazm, *Muhallâ bi'l-âsâr* (Beyrut: Darü'l-Fikr, 1934), 7/466; Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Mektebetü'l-Kâhire, 1968), 3/44-45; Alâuddîn Ebû'l-Hasan Ali b. Süleyman Merdâvî, *el-İnsâf fî marifeti'r-râcih ani'l-hilâf alâ mezhebi'l-İmam Ahmed* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.), 1/79.

⁹ Mâlikî fakihlerden cevaz görüşünde olanlar için bk. Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdîrahmân el-Mısırî Karâfî, *ez-Zahîra* (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1994), 5/396; Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed el-Halvetî Sâvî, *Bülğatü's-sâlik li akrabi'l-mesâlik el-ma'rûf bi Hâşiyeti's-Sâvî ale'ş-Şerhi's-sağîr* (Riyad: Dâru'l-Meârif, 1986), 1/61; Mâlikî fakihlerden haram görüşünde olanlar için bk. Hattâb, *Mevâhibü'l-celîl li şerh-i muhtasari'l-Halîl*, 1/124-125; Şâfiî fakihlerden cevaz ve haram görüşleri için bk. Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib Mâverdî, *el-Hâvî'l-kebir*, thk. Ali Muhammed Muavviz (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999), 3/275-276; Şâfiî fakihlerden haram görüşünde olanlar için bk. Ebû Yahya Zeynüddîn Zekeriyâ b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî Zekeriyâ el-Ensârî, *Esne'l-metâlib fî şerhi Ravzî't-tâlib* (Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000), 1/27; Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb*, 1/253; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 2/343.

¹⁰ Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", *MMFİ* (Libya, 1996), 9, 1/s. 94, 229, 351.

¹¹ Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", 9, 1/s. 330-331, 335, 338, 339, 345, 358.

fakihlere göre bunların hem üretimi hem de satımı caiz değildir. Mâlikî ve Şâfiîlerden nakledilen iki görüşten ilkinde göre ilgili erkek zinet eşyalarının üretimi ve satımı caiz değilken ikinci görüşe göre ise kullanılmaması kaydıyla caizdir.

Kanaatimizce günümüzde bu zinet eşyaları çoğunlukla kullanım için üretilmektedir. Koleksiyon yahut hatıra amaçlı olması durumunda ise bunların üretimi ve satımı Mâlikî ve Şâfiî fakihlerin de ifade ettiği gibi israf olacağı için caiz olmaz. Bu nedenle atölyeci ve kuyumcuların bu tür zinet eşyalarının üretim ve satımını yapmaları caiz olmayacaktır.

Madalyon yüzük 22 ayar altından üretilen ve genellikle büyük bir hacme sahip olan erkek yüzüğüdür. Diğer adı ise şövalye yüzüğüdür. Madalyon yüzükle ilgili olarak bu tür yüzük müşteriler tarafından genellikle ya kullanım amacıyla ya da yatırım amaçlı olarak (özellikle belli bir yaşın üzerindeki erkekler ölümden sonra tekfin ve teşyî işlemleri için) talep edilmektedir. Tabiatıyla kullanım amacıyla alınması halinde bu tür altının satımı caiz olmayacaktır. Yatırım amacıyla talep edilmesi halinde ise satılması caizdir. Netice olarak madalyon yüzük konusunda kanaatimiz: Yatırım amaçlı olarak kullanılması durumunda madalyon yüzüğün üretimi ve satışı caizdir. Fakat bu cevaz hükmü kullanım amaçlı üretimler ve satımlar için geçerli değildir. Zira her ne kadar potansiyel olarak kullanımı mümkün ise de madalyon yüzüğün yatırım amaçlı kullanılması kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla atölyecinin yahut kuyumcunun müşterinin satın alma amacını araştırması yahut bu amacı tayin etmesi gerekmemektedir. Tesbih, rozet vb. ürünlerin de yatırım amaçlı olarak alınmasının mümkün olduğu ifade edilebilirse de genellikle bunların satın alınma amacı kullanmaktır. Bu nedenle madalyon yüzük için beyan ettiğimiz görüş diğer ürünler için geçerli değildir.

Burada ifade edilmesi gereken diğer bir konu da erkeklerin küpe takması ve bu küpelerin üretimi ve satımıdır. İster altın olsun ister başka bir maddeden üretilmiş olsun erkeklerin küpe takması fukaha tarafından temkinle yaklaşılacak konular arasındadır. Konuyu doğrudan ilgilendiren ve hüküm bildiren bir nas olmadığı için fukaha erkeklerin küpe kullanmasını, erkeklerin kadınlara benzemesi çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Kadının erkeğe benzemesi yahut tam aksi durum sünnet ile yasaklanmış, erkekleşen kadınlar yahut kadınlaşan erkekler Hz. Peygamber'in (s.a.) diliyle lanetlenmiştir.¹² Karşı cinslerin birbirine benzemesi ise tavır-davranış ve

¹² Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm Cu'fi Buhârî, *Sahîhü'l-Buhârî* (Beyrut: Dâru Tavkî'n-Necât, 2001), "Libâs", 59; İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce*, "Nkâh", 22.

giyim bağlamında söz konusu olabilir. Fukaha da erkeğin kadına yahut kadının erkeğe şekil ve davranış yönüyle benzemesinin ittifakla caiz olmadığını ifade etmişlerdir.¹³ Tabiatıyla bu yasağın içerik ve kapsamı çeşitli örfelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu manada küpe örf olarak geçmişten beri kadınların kullandığı ziynet eşyaları arasındadır.¹⁴ Dolayısıyla erkeğin küpe takması da bu çerçevede görülmüş ve caiz olmadığı beyan edilmiştir. Ayrıca konumuz kapsamında ele alınan küpe, altından üretilmiş olduğu için evleviyetle kullanımı caiz değildir. Zira erkeklerin altın kullanmasının yasaklığı da sünnetle sabittir. Kanaatimizce erkek küpelerinin yatırım/tasarruf amacıyla da satışı söz konusu olmadığı için bunların üretimi ve satışı yukarıda beyan edilen gerekçeler çerçevesinde caiz değildir.

Alyans nişan yüzüğü kullanımı konusunda ifade edilen görüşler esasında onun üretim ve satımıyla ilgili de fikir vermektedir. Bu nedenle altın yüzük kullanımıyla alakalı görüşler çerçevesinde konuyu değerlendirecek olursak iki görüşten bahsetmek isabetli olacaktır. Aynı zaman da bu iki görüşte kendi içinde farklı görüşlere ayrılmaktadır. İlk olarak fukahanın cumhuruna göre erkeklerin altın yüzük kullanması haramdır. Bu görüş sahiplerinden bir kısmı altın yüzüğün kullanımını, üretimini ve satımını caiz kabul etmemektedirler.¹⁵ Diğer grup ise altın yüzük kullanımını caiz görmemekle birlikte üretimi ve satımına cevaz vermektedirler.¹⁶ Günümüz İslam hukukçularından Salih el-Merzûkî, Takî el-Osmânî, Vehbe ez-Zuhaylî, Abdulvehhâb Ebû Süleymân, Abdüsettâr Ebû Gudde, Muhtâr es-Sellâmî ve Abdullah b. Beyye'nin de aralarında bulunduğu ikinci bir grup

¹³ Ebû Bekr Şemsüleimme Muhammed b. Ahmed b. Sehl Serahsî, *Mebûât* (Beyrut: Dâru'l-Mârifê, 1993), 10/158; 16/131; Burhanüddîn Ebû'l-Hasen Ali b. Ebû Bekir Merğînânî, *el-Hidâye fî şerhi Bidâyetü'l-mübtedî* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, 2004), 3/122; Osman b. Ali Zeylaî, *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzü'd-dekâik* (Kahire: Matbaatü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1313), 4/220; Muhammed b. Muhammed Sâlim el-Meclisî Şınkîti, *Levâmî'u'dürer fî hetki estâri'l-Muhtasar* (Moritanya, 2015), 8/466-467; Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Mimhâc* (Beyrut: Darü'l-Fikr, 1984), 2/373; Zekeriyâ el-Ensârî, *Esne'l-metâlib fî şerhi Ravzi't-tâlib*, 1/275; Buhûtî, *Keşşâfü'l-kınâ' an metni'l-İknâ'*, 2/239; Ruhaybânî, *Metâlibu uli'n-nuhâ*, 1/350.

¹⁴ Günümüzde küpenin erkekler tarafından da yaygın olarak kullanılması nedeniyle artık erkeğin kadına benzemesi gibi bir yasağın bu konuda söz konusu olmadığı çerçevesinde bir itiraz isabetli değildir. Zira evrensel olarak küpenin kadınlar tarafından kullanıldığı bir gerçektir. Bu noktada hatalı bir örfün yaygınlaşması ilgili hükmü değiştirmeyecektir.

¹⁵ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 6/360; İbn Hazm, *Muhallâ bi'l-âsâr*, 7/466; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 1968, 3/44-45.

¹⁶ Karâfi, *ez-Zahîra*, 5/396; Sâvî, *Hâşiyeti's-Sâvî*, 1/61; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 3/275-276; Nevevî, *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb*, 1/253.

fukahaya göre erkeğin övünme israf amaçlı olmayan altın yüzük kullanması caizdir. Dolayısıyla bu yüzüğün üretimi ve satımı da caizdir.¹⁷

Erkeklerin altın alyans yüzük konusunda çerçevesini sunmaya gayret ettiğimiz bu görüşlerin akabinde şu ifade edilebilir: Hz. Peygamber'in (s.a.) sünnetine dayalı olarak cumhurun ifade ettiği adem-i cevaz görüşü isabetlidir ve erkeklerin altın yüzük kullanımı haramdır. Dolayısıyla üretimi ve satımı da caiz değildir. Madalyon yüzükte olduğu şekliyle alyans yüzüğün yatırım amaçlı temin edilme imkânı da söz konusu değildir. Nitekim madalyon yüzükler 22 ayar altından ve düşük işçilik ücretiyle üretilirken alyanslar 14 ayar altından ve yüksek işçilik ücretiyle üretilir. Dolayısıyla madalyon yüzüklerde olduğu üzere alyansların yatırım amaçlı olarak temin edilmesi cazip değildir. Netice olarak bunlar kullanım için üretilir ve kullanımları nasla yasaklandığı için üretim ve satımları da caiz değildir. Fakat ilgili nasların tahrim ifade etmediğini belirterek altın alyans yüzük kullanımı ve satışı konusunda cevaz görüşünde olan fakihlere göre ilgili ziynet eşyasının üretimi ve satışı caizdir.

Altın kaplama erkek saatin kullanımı ve satışı konusunda kanaat izhar edebilmek için yaptığımız araştırmalarda, saati kaplamak için kullanılan altının saatin total gramından çok az olduğu görülmüştür. Ayrıca altın kaplama saat, diğer altın ziynet eşyaları gibi tartılarak satılmamaktadır. Yani altın kaplama saat, altın değildir.

Altın kaplama eşyaların kullanımı ve satışıyla ilgili klasik dönem fakihlerinden iki görüş nakledilmektedir. Hanefîlere göre ve Mâlikîlerden bir kavle göre bunların kullanımı ve satışı caizdir.¹⁸ Fakat Hanefiler altın kaplama üründen altının ayrıştırılma imkânının olmamasını şart koşmaktadırlar. Şayet kaplanan altının, üründen ayrıştırılma imkânı varsa bu takdirde Ebû Hanîfe'ye göre bunların kullanımı ve satışı yine caizdir. Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e göre bu şekilde olan altın kaplama ürünlerin kullanımı ve satışı caiz değildir.¹⁹ Şâfiî fakihler altının az olması halinde altın kaplama ürünün kullanımını ve satışını caiz kabul

¹⁷ Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", 9, 1/330-331, 335, 338, 339, 345, 358.

¹⁸ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, 5/133; Hattâb, *Mevâhibü'l-celîl li şerh-i muhtasari'l-Halîl*, 1/128-129.

¹⁹ İbnu'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, 10/7-8; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 6/343-344.

etmektedirler.²⁰ Hanbelî mezhebine göre ise altın kaplama, altın gibidir; dolayısıyla hem kullanımı hem de satışı caiz değildir.²¹

Buraya kadar ifade edilen görüşler sadece altın kaplama saatlerle ilgili olmayıp tüm altın kaplama eşyalarla ilgilidir. Altın kaplama saatler günümüzde üretilen araçlar olduğu için İslam hukukçuları konuyla ilgili doğrudan görüş beyan etmişlerdir. Bu çerçevede altın kaplama saat kullanmak Vehbe ez-Zuhaylî'ye göre caiz değilken, Abdullah Süleyman el-Menî' ve Abbâs Bâz gibilerine göre caizdir. Konuyla ilgili müstakil olarak değerlendirmeleri bulunan Abdullah b. Beyye ve Muhtâr es-Selâmî ise klasik fıkıh literatüründe beyan edilen içtihatları aynen nakletmişler, herhangi bir tercihte bulunmamışlardır.²²

Kanaatimizce altın kaplama saat, esasında altın olmadığı için ve kaplanan altının saatten ayrıştırılması mümkün olmadığı için Hanefî fakihlerin de belirttiği üzere kullanımı ve satışı caizdir. Burada ifade edilmesi gereken temel hususlardan birisi kullanımı caiz olan eşyaların üretimi ve satışının caiz olması gerektiğidir. Bu kapsamda ev eşyaları ile simge ve ikonların hukuki işlemlere konu edilmesi hususundaki değerlendirmemiz ilgili metot üzere olacaktır.

2. Altın Ev Eşyaları

Altın ev eşyalarının kullanımı sünnetle yasaklanmıştır.²³ Fukaha da bunların kullanımının haram olduğu konusunda görüş birliği içerisindeyler.²⁴ Altın ev eşyalarının kullanımı hem erkekler hem de kadınlar için haramdır.

Altın ev eşyaların ticareti konusunda ise fukahanın farklı kanaatleri söz konusudur. Hanefîlere, Mâlikîlerden bir kavle ve Şâfiîlerden sahih görüşe göre altın ve gümüşten yapılmış ev eşyaları kullanılmaması kaydıyla edinilebilir. Bu hüküm

²⁰ Zekeriyâ el-Ensârî, *Esne'l-metâlib fi şerhi Ravzi't-tâlib*, 1/27-28; Süleyman b. Muhammed b. Ömer Büceyrimî, *Büceyrimî 'ale'l-Hatîb* (Beyrut, 1995), 1/115-116.

²¹ Mansur b. Yûnus Buhûtî, *Şerhu münteha'l-irâdât* (Kahire: Alemü'l-Kütüb, 1993), 1/29; Buhûtî, *Keşşâfü'l-knâ' an metni'l-İknâ'*, 1/51.

²² Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", 9, 1/95, 335, 346, 358; Abbas Ahmed Muhammed Bâz, *Ahkâmü sarfi'n-nukûd ve'l-umlât fi'l-fikhi'l-İslâmî ve tatbîkâtühü'l-muâ'sıra* (Amman, 1999), 170.

²³ Buhârî, *Sahîhü'l-Buhârî*, "E'ime", 28; b. Haccac Ebu'l-Hüseyn el-Kuşeyrî Müslim, *el-Câmiu's-Sahîh* (Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-arâbi, ts.), "Libâs", 2.

²⁴ Merğînânî, *el-Hidâye fi şerhi Bidâyetü'l-mübtedî*, 4/363; Zeylaî, *Tebînü'l-hakâik şerhu Kenzü'd-dekâik*, 6/10; Ebû Abdillâh Muhammed b. Yûsuf b. Ebi'l-Kâsım el-Abderî el-Girnâti Mevâk, *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasari Halîl* (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1994), 1/183; Hattâb, *Mevâhibü'l-celîl li şerh-i muhtasari'l-Halîl*, 1/128; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 1/176; Ebu'l-Hüseyn İbn Ebi'l-Hayr Yahyâ b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim b. Es'ad el-İmrânî el-Yemânî, *el-Beyân fi mezhebi'l-İmam eş-Şâfiî* (Cidde, 2000), 1/80; Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâli Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Mektebetü'l-Kâhire, 1968), 1/55; Ebü'l-Ferec İbn Kudâme, *eş-Şerhu'l-kebîr*, 1/56.

aynı zamanda ilgili eşyaların ticaretinin de caiz olduğunu göstermektedir.²⁵ Hanbelîlere göre, Mâlikî fakihlerin diğer kavline göre ve Şâfiîlerin esah kavline göre altın ev eşyalarını edinmek ve satmak caiz değildir.²⁶

Günümüz İslam hukukçularından Abdullah Süleyman Menî' ve Su'üd Sübeytî altın ev eşyalarının kullanımının yasak olduğu gibi satışının da yasak olduğunu beyan etmektedirler.²⁷ Altın ev eşyalarının kullanılmaksızın satışının yapılmasını caiz görenler ise Merzûkî, Hafîl el-Meys, Vehbe ez-Zuhaylî, Abdulvehhâb Ebû Süleymân, Abdussettâr Ebû Gudde, Muhtâr es-Selâmî, Abdullah b. Beyye, Refik Yûnus Mısrî, Nezîh Hammâd, Abbas Bâz, Abdülaziz Bayındır, Nihat Dalgın, Halit Çalış ve Hasip Asutay'dır.²⁸

Klasik ve modern dönem İslam hukukçularının görüşleriyle ilgil bu bilgilerin akabinde kanaatimizce şu hususlar ifade edilmelidir: Altından üretilmiş olan tabak, tas, makas, tarak, çatal, kaşık, bıçak vs. her türlü ev eşyalarının kullanımı caiz değil, fakat satışı caizdir. Zaten günümüzde bu türden ev eşyalarının kullanımı ve üretimi de nadirdir. Bu çerçevede ilgili ev eşyaları çoğunlukla süs ve antika olarak saklanmaktadır. Özellikle halk arasında gümüş tepsi, şekerlik ve çatal kaşık takımı meşhurdur. Çoğunlukla bu gibi eşyalar kullanılmayıp süs eşyası olarak kullanılır. Dolayısıyla bu gibi eşyaları satan esnafın müşterinin niyetini sormasına gerek yoktur. Fakat tavsiyemiz hem israf olması hem de para piyasalarının önemli bir unsuru olan altının bu şekilde atıl bir vaziyette kalmaması için satın alınmamalıdır.

Ham madde itibariyle altın olmayıp altın kaplama olan ev eşyalarının kullanımı konusunda altın kaplama saatle ilgili beyan edilen hükümler aynen geçerlidir. Bu çerçevede bir kanaat beyan edecek olursak altın kaplama ev eşyalarının üretimi ve satışının caiz olduğunu ifade edebiliriz. Zira bunların hem hammaddesi altın

²⁵ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 6/341-343; Mevâk, *et-Tâc ve'l-iklîl*, 1/184; Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-muhtâc fi şerhi'l-Minhâc (Şiroânî ve İbn Kasım'ın haşiyeleriyle birlikte)* (Kahire: el-Mektebetü't-Ticâriyyetu'l-Kübrâ, 1983), 1/121.

²⁶ Mevâk, *et-Tâc ve'l-iklîl*, 1/184; Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*, 1/104; İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-muhtâc*, 1/121; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 1968, 1/57.

²⁷ Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", 9, 1/s. 94, 229, 351.

²⁸ Heyet, "Munâkaşât ve mevdu'âtu't-devreti't-tâsi'â", 9, 1/s. 330-331, 335, 338, 339,345, 358; Abdülaziz Bayındır'ın görüşü için bk. "https://www.youtube.com/watch?v=HOLqmUEH1mI" (Erişim 24 Mart 2020); Diğer İslam hukukçularının görüşleri için bk. Refik b. Yûnus Mısrî, "Ahkâmü bey' ve şirâ hulliyyi-'z-zeheb ve'l-fidda", *Mecelletu câmi'ati'l-Melik Abdülazîz: el-İktisâdî'l-İslâmiyye* 9/ (1997), 40; Kemâl Nezîh Hammâd, "Ta'lik 'alâ Ahkâmü bey' ve şirâ hulliyyi-'z-zeheb ve'l-fidda", *Mecelletu câmi'ati'l-Melik Abdülazîz: el-İktisâdî'l-İslâmiyye* 9/ (1997), 147-148; Bâz, *Ahkâmü sarfi'n-nukûd*, 170; Nihat Dalgın, *Gündemdeki Tartışmalı Dini Konular 2* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018), 57; Hasip Asutay, *Fıkıhla İlgili İlginc Sorular ve Cevapları* (İstanbul, 2015), 99; Çalış, *İslam Hukukunda Özel Mülkiyet ve Sınırlamaları*, 404.

değildir hem de kaplamada kullanılan altın miktarı oldukça azdır. Ayrıca kaplamada kullanılan altının ilgili eşyadan ayrıştırılması da mümkün değildir.

3. Altından Üretilmiş Simge ve İkonlar

Bu başlıkta, Hristiyanlara ait olan altından üretilmiş simge ve ikonlardan; meleklerle, Hz. İsa ve Hz. Meryem'e ait olduğu iddia edilen heykeller ve haçın hukuki işlemlere konu edilmesi değerlendirilecektir. Ayrıca altın çerçeve içerisine yerleştirilmiş nazar boncuklarının hukuki işlemlere konu edilmesi de ele alınacaktır. Tabiatıyla bu gibi eşyaların kullanımı çalışmamızın asıl konusu değildir. Fakat bunların hukuki işleme konu olması konusunda ifade edilecek olan hususlar da kullanımıyla ilgili hükümlerden bağımsız değildir. Bu çerçevede önce altından yapılan heykeller, haç ve nazar boncuğunun kullanımı ile ilgili konulara kısaca temas edilecek akabinde bunların üretimi ve satışı konularının fikhî hükümleri beyan edilecektir.

Ebû Hanîfe dışındaki fakihlerin tamamına göre kullanılması haram olan şeylerin satışı da haramdır.²⁹ Ebû Hanîfe ise bunların bilfiil kullanılmasından ziyade kimler tarafından kullanıldığına göre hüküm beyan etmektedir. Bu çerçevede gayrimüslimler için bu heykeller ve haç mütekavvim maldır. Hatta bir kişi bunları telef etse tazmin etmesi gerekir. Ayrıca bu heykellerin ve haçın parçalandıktan sonra başka bir şey olarak kullanılma imkanları da vardır. Dolayısıyla bunların yapımı ve satımı caizdir. Şâfiîlerden zayıf bir görüşe göre de bunların satışı caizdir.³⁰

Klasik fıkıh literatüründe ifade edilen bu görüşler, heykel ve haçın herhangi bir hammaddeden üretilmiş olanları için beyan edilmektedir. Bu çalışmada ise bunların altından üretilenleri konu edilmektedir. Bu çerçevede fukahanın konuyla ilgili farklı görüşleri şöyle cem edilebilir: Gayrimüslimlere satılmaları şartıyla altından ikon, heykel ve haçın üretimi ve satışı caizdir. Nitekim Ebû Hanîfe bu görüştedir. Müslümanlar için bunların kullanımı caiz olmadığı için satışı da ittifakla caiz değildir. Ebû Hanîfe bunların satışının caiz olduğu yönündeki görüşünü, kullanılmamaları ve başka bir şeye dönüştürülebilme imkanıyla

²⁹ Serahsî, *Mebûsât*, 24/26; Ebû'l-Kâsım Muhammed b Ahmed b Muhammed el-Kelbi İbn Cüzey, *el-Kavânînu'l-fikhiyye* (Beyrut: Daru İbn Hazm, 2013), 163-164; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Alî el-Mâlikî Huraşî, *Şerhu Muhtasar Halil* (Bulak: Darü'l-Fikr, 1901), 8/5/15; Celâlüddîn Muhammed b. Ahmed Mahallî, *Şerhu'l-Mahallî ale'l-Minhâc, (Amîra ve Kalyûbî hâşiyeleriyle birlikte)* (Beyrut: Darü'l-Fikr, 1995), 3/34; Buhûtî, *Keşşâfü'l-knâ' an metni'l-İknâ'*, 4/116.

³⁰ Serahsî, *Mebûsât*, 24/46; Zeylâî, *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzü'd-dekâik*, 5/238; Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmud Bâbertî, *Şerhu'l-İnâye ale'l-Hidâye* (Dimaşk: Darü'l-Fikr, ts.), 9/367-368; Mahallî, *Şerhu'l-Mahallî ale'l-Minhâc*, 2/198.

temellendirmektedir. Bu nedenle Müslümanların kullanımı için herhangi bir ikon veya simgenin üretilip satılması caiz değildir.

Altın nazar boncuklarının üretimi ve satışı konusunda ilgili olarak önce nazar boncuğuyla ilgili bazı temel bilgileri vermemiz gerekmektedir. Bu kapsamda Türk Dil Kurumu nazar boncuğunu: “Nazar değmesin diye takılan mavi boncuk veya bunun yerini tutan başka şey, göz boncuğu”³¹ olarak tarif etmektedir. Nazar boncuğunun nazardan koruduğuna inanıldığına göre nazarın mahiyeti beyan edilmelidir. Nazar, “daha çok kıskançlık duygusunun eşlik ettiği zarar verici etkiye sahip göz ve bakıştır. Ayrıca herhangi bir canlı yahut objeye yönelik hayranlık ve övgü sözler de nazar kapsamında görülmüştür.”³²

Nazar değmesi/göz isabeti insan veya obje üzerindeki etkisinin olduğunu Hz. Peygamber (s.a.) şöyle beyan etmektedir: “Nazar haktır, şayet bir şey kaderi geçecek olsaydı, o da nazar/isabet olurdu” buyurmaktadır.³³

Sünnette nazarın olumsuz etkisine karşı üç öneri sunulmaktadır. Bunlar; nazardan korunmak, nazardan korunamayanları korumak ve nazar isabet ettiği durumlarda yapılması gerekenlerdir.

1) Nazardan korunmak için fukaha, naslardan elde ettikleri deliller kapsamında bazı ayet ve duaları okumayı tavsiye etmektedirler. Bunlar, kişinin hem kendine ait hem de bir başkasına ait olan ve dikkatini celbeden bir şeyi görünce bereket dilemesi, maşallah demesi ve dua etmesidir.³⁴

2) Nazardan korunamayanların bir başkası tarafından korunması ise sünnette beyan edilen ayetler ve duaların nazara maruz kalan hastaya okunması yoluyla veya okunması tavsiye edilen bu ayetlerin, duaların ve Esmâ-i hüsnânın temiz bir kağıda yazılıp hastaya asılması (nüsha/muska) şeklinde olur. Buna ta’viz yahut caiz olan temîme (ç. temâim) denilmektedir. Fakihler temîme konusunda iki farklı görüşe sahiptirler. Hanefî, Mâlikî, Şâfiîler ile Hanbelîlerden bir görüşe göre yazılan şeylerin ayet, me’sûr dualar ve esmâ-i hüsnâ olması şartıyla caizdir ve sünnette yasaklanan

³¹ “<https://sozluk.gov.tr/>”, ts., erişim: 31 Mart 2020.

³² Salime Leyla Gürkan, “Nazar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 19 Nisan 2020).

³³ Müslim, *el-Câmiu’s-Sahîh*, “Âdâb”, 16; Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre Sülemi Tirmizî, *el-Câmiu’l-kebir*, thk. Beşşâr Avvâd Marûf (Beyrut: Dârü’l-Garbi’l-İslâmî, 1998), “Tib”, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaût, Âdil Mürşid ve diğerleri (Müessesetü’r-Risâle, 1421), 45/462.

³⁴ Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Musa Hanefi Aynî, *Umdetü’l-kârî şerhu sahîhi’l-Buhârî* (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsî’l-Arabî, ts.), 21/264; İbn Âbidîn, *Reddû’l-muhtâr*, 6/363-364; İbn Cüzey, *el-Kavânînu’l-fıkhiyye*, 295; Şirbînî, *Muğni’l-muhtâc*, 5/395; Buhûtî, *Keşşâfü’l-kanâ’ an metni’l-İknâ’*, 6/188.

şirk unsurları taşıyan temâim kapsamında değildir.³⁵ Hanbelîlerden diğer bir görüşe göre naslarda temâim mutlak olarak yasaklanmıştır ve bu hususta herhangi bir istisna söz konusu değildir. Dolayısıyla bir şeyi/kişiyi nazardan korumak için temîme kullanılması caiz değildir.³⁶

Ayrıca ayet, sünnette rivayet edilen dualar ve esmâu'l-hüsna dışında hiçbir şeyin okunması ve yazılıp asılması ittifakla caiz değildir.³⁷

3) Nazar isabet eden kişinin bu durumdan kurtulması için ise naslarda nazar değen kişinin abdest alması; bu abdest suyuyla da hastanın yıkanması tavsiye edilmiştir.³⁸

Görüldüğü üzere klasik fıkhıta nazarla ilgili beyan edilen meşru çözüm yolları içerisinde nazar boncuğu bulunmamaktadır. Hz. Peygamber (s.a.) şirk unsurları içeren ve Allah'tan başka hiçbir şeyden fayda umulmasını mutlak olarak yasaklamıştır. Bu kapsamda cahiliye döneminde Araplar, denizden çıkarılmış beyaz kabukları ipe dizerler ve nazar değmesin diye asarlardı. Bu kabuklarla ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.), “Kim bu beyaz kabukları asarsa, Allah (c.c.) onun işinden bereketi alsın/işini rast getirmesin”, buyurmuştur.³⁹

Kanaatimizce nasta ifade edildiği üzere nazar boncuğunun asılması caiz değildir. Bu nedenle ister altın ister herhangi bir çerçeve içerisinde olsun nazar boncuğunun yapımı ve satışı caiz değildir.⁴⁰ Fakat nazar boncuğuyla ilgili haramlık hükmünden bağımsız olarak (hüküm bilinmeksizin yahut haramlığı bilinerek)

³⁵ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 3/363-364; Sâvî, *Hâşiyeti's-Sâvî*, 4/769; Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî İbn Hacer el-Heytemî, *el-Fetâva'l-hadîsiyye*, ts., 1/88; Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi Ebû Dâvûd, *Mesâilu'l-İmâm Ahmed rivâyetu Ebî Dâvud es-Sicistânî* (Mısır, 1999), 1/349.

³⁶ Buhûfî, *Şerhu münteha'ir-râdât*, 1/341; Buhûfî, *Keşşâfü'l-knâ' an metni'l-İknâ'*, 2/77.

³⁷ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 3/363-364; Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd el-Cedd, *el-Beyân ve't-tahsîl ve'ş-şerh ve't-tevcîh ve't-ta'lîl li mesâili'l-müstahrece* (Beirut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1988), 1/439; Sâvî, *Hâşiyeti's-Sâvî*, 2/77; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 5/395; Merdâvî, *el-İnsâf fi marifeti'r-râcih ani'l-hilâf alâ mezhebi'l-İmâm Ahmed*, 27/189-192; Muhammed b. Ali Şevkânî, *Neylü'l-Evtâr şerhu Munteka'l-ahbâr* (Kahire: Daru'l-Hadîs, 1993), 8/246-247.

³⁸ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 6/363-364; İbn Cüzey, *el-Kavânînu'l-fikhiyye*, 289; Ebû Zekerîyya Yahya b. Şerîf b. Müri Nevevî, *Ravdatu't-Tâlibîn ve Umdetu'l-Muttakîn* (Beirut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1991), 9/348; Şevkânî, *Neylü'l-Evtâr*, 8/246-247.

³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 28/623; Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme Ezdî Hacrî Mısrî Tahâvî, *Şerhu Meâni'l-âsâr*, thk. Muhammed Zührî en-Neccâr (Âlemü'l-Kütüb, 1994), 4/325; Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Beirut, 2003), 9/588; Hadisin lafzı şöyledir: ومن علق ودعة فلا ودع الله له

⁴⁰ Konuyla ilgili Din İşleri Yüksek Kurulu'nun görüşü için bk. “<https://kurul.diyinet.gov.tr/Cevap-Ara/31/goz-degmesine-karsi-nazar-boncuğu-takmak-caiz-midir->”, ts., erişim: 31 Mart 2020.

üretmiş ve piyasada tedavül eden altın çerçeveli nazar boncuğunu kuyumcunun müşteriden, imha kastıyla satın alması caizdir.

SONUÇ

Kullanımı caiz olmayan yahut şüpheli eşyaların hukuki işlemlere konu olması çerçevesinde ele aldığımız bu çalışmada ulaştığımız sonuçları maddeler halinde ifade edeceğiz.

✓ Altın kullanımıyla ilgili getirilen sınırlamalar nedeniyle erkek ziynet eşyalarından küpe, kolye, künye/bileklik, tesbih, broş, kravat iğnesi, rozet, anahtarlık gibi eşyaların kullanımı caiz olmadığı için üretimi ve satışı da caiz değildir. Kullanılmaksızın sadece koleksiyon maksadıyla alışverişleri ise altının piyasada tedavülüne engel olacağı için kanaatimizce caiz değildir. Zira hammadde olarak altın değerli bir maden olması nedeniyle piyasalardan çekilmesi uygundur.

✓ Madalyon yüzük şayet kullanma amacıyla değil de tasarruf amacıyla alınıp satılıyorsa üretimi ve satımı caizdir. Ayrıca müşteri kullanım amacıyla bile alacak olsa madalyon yüzükler 22 ayar altından üretildiği için tasarruf amacıyla kullanılması da mümkündür. Dolayısıyla kuyumcunun müşterinin satın alma amacını/niyetini araştırması gerekmektedir.

✓ Altın kaplama eşyalarla ilgili olarak bunların tamamı altın olmadığı için kullanımı caizdir. Zira asıl madde altın değildir ve kaplama için kullanılan altının eşyadan ayrılma imkânı yoktur. Dolayısıyla altın kaplama saat üzerinden değerlendirme yapacak olursak bunların üretimi ve satımı caizdir.

✓ Altından üretilmiş ev eşyaları ile ilgili olarak bunların kullanımı ittifakla caiz değildir. Her ne kadar üretimi ve satışının caiz olduğu düşüncesi genel kabul görmüş olsa da israf kapsamında bunların üretimi ve satışı isabetli değildir. Zira ekonomik bir değere sahip olan altının piyasada tedavül etmesi öncelikli olmalıdır.

✓ Özellikle turistik olarak önemli bir konuma sahip olan coğrafyalarda üretilip satılan Hristiyanlığa yahut farklı dinlere ait ikon ve sembollerin ilgili din mensuplarına satışı caizdir. Fakat Müslümanlar için bunların kullanılması caiz olmadığı için üretimleri ve satışlarının caiz olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda değerlendirilme imkânı olan altın çerçeveli nazar boncuğunun ise hem üretimi hem de satımı caiz değildir. Zira şirk unsurları içermesi nedeniyle Hz. Peygamber (s.a.) tarafından bunların kullanımının yasaklanması, konu hakkındaki nastır.

KAYNAKÇA

- Adevî, Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Mükremillâh (Mükerrerem) es-Saîdî. *Hâşiyetü'l-Adevî 'alâ şerhi Kifâyeti't-tâlibi'r-rabbânî*. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1994.
- Ahmed b. Hanbel. *Müsned*. thk. Şuayb el-Arnaût, Âdil Mürşid ve diğerleri. Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 1421.
- Asutay, Hasip. *Fıkıhla İlgili İlginç Sorular ve Cevapları*. İstanbul, 2015.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Musa Hanefî. *Umdetü'l-kârî şerhu sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.
- Bâbertî, Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmud. *Şerhu'l-İnâye ale'l-Hidâye*. 10 Cilt. Dımaşk: Darü'l-Fikr, ts.
- Bardakoğlu, Ali. "Helaller ve Haramlar". *İlmihal II*. 2/29-193. İstanbul, 1999.
- Bâz, Abbas Ahmed Muhammed. *Ahkâmü sarfi'n-nukûd ve'l-umlât fi'l-fikhi'l-İslâmî ve tatbîkâtühü'l-muâ'sıra*. Amman, 1999.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali. *es-Sünenü'l-kübrâ*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm Cu'fi. *Sahîhü'l-Buhârî*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru Tavkı'n-Necât, 1. Basım, 2001.
- Buhûtî, Mansur b. Yûnus. *Keşşâfü'l-kınâ' an metni'l-İknâ'*. 6 Cilt. Riyad: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- Buhûtî, Mansur b. Yûnus. *Şerhu münteha'l-irâdât*. 3 Cilt. Kahire: Alemü'l-Kütüb, 1993.
- Büceyrimî, Süleyman b. Muhammed b. Ömer. *Büceyrimî 'ale'l-Hatîb*. 4 Cilt. Beyrut, 1995.
- Çalış, Halit. *İslam Hukukunda Özel Mülkiyet ve Sınırlamaları*. Konya, 2004.
- Çeker, Orhan. *Fetvalarım*. Konya, 1. Basım, 2013.
- Dalgın, Nihat. *Gündemdeki Tartışmalı Dini Konular 2*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi. *Mesâilu'l-İmâm Ahmed rivâyetu Ebî Dâvud es-Sicistânî*. Mısır, 1999.
- Ebû'l-Ferec İbn Kudâme, Şemsüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed el-Makdisî. *eş-Şerhu'l-kebîr (el-matbû' me'a'l-Mukni' ve'l-İnsâf)*. 30 Cilt. Kahire: Daru'l-Kitâbi'l-Ârabî, 1995.
- Güneç, Halil. *Günümüz Meselelerine Fetvalar*. 3 Cilt. İstanbul, 2. Basım, 1983.

- Gürkan, Salime Leyla. “Nazar”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim 19 Nisan 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nazar--goz-degmesi>
- Hattâb, Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed Abdurrahmân el-Mağribî. *Mevâhibü'l-celîl li şerh-i muhtasari'l-Halîl*. 6 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1992.
- Heyet. “Munâkaşât ve mevdu'âtü't-devreti't-tâsi'â”. *MMFİ*. 9, 1/315-365. Libya, 1996.
- Huraşî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Alî el-Mâlikî. *Şerhu Muhtasar Halîl*. Bulak: Darü'l-Fikr, 2. Basım, 1901.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülaziz ed-Dımaşkî. *Reddü'l-muhtâr ale'd-Dürri'l-muhtâr şerhu Tenviru'l ebsâr*. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1992.
- İbn Cüzey, Ebü'l-Kâsım Muhammed b Ahmed b Muhammed el-Kelbi. *el-Kavânînu'l-fıkhiyye*. Beyrut: Daru İbn Hazm, 2013.
- İbn Hacer el-Heytemî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî. *el-Fetâva'l-hadîsiyye*, ts.
- İbn Hacer el-Heytemî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî. *Tuhfetü'l-muhtâc fi şerhi'l-Minhâc (Şirvânî ve İbn Kasım'ın haşiyeleriyle birlikte)*. Kahire: el-Mektebetü't-Ticâriyyetu'l-Kübrâ, 1. Basım, 1983.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zahiri. *Muhallâ bi'l-âsâr*. 12 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1934.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî Makdisî. *el-Muğnî*. 10 Cilt. Mektebetü'l-Kâhire, 1968.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî Makdisî. *el-Muğnî*. 10 Cilt. Mektebetü'l-Kâhire, 1968.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid er-Rebei el-Kazvini. *Sünenü İbn Mâce*. thk. Şuayb el-Arnaût, Âdil Mürşid ve diğerleri. 5 Cilt. Dârü'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 1. Basım, 2009.
- İbn Rüşd el-Cedd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed. *el-Beyân ve't-tahsîl ve's-şerh ve't-tevcîh ve't-talîl li mesâilî'l-müstahrece*. 20 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1988.
- İbnu'l-Hümâm, Kemalüddin Muhammed b. Abdulvâhid. *Şerhu Fethu'l-Kadîr*. 10 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 2003.
- Karâfî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdurrahmân el-Mısırî. *ez-Zahîra*. 14 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1994.

- Kâsânî, Ebi Bekr Alâuddîn b. Mes'ud. *Bedâiu 's-sanâi 'fî tertîbi '-şerâi'*. 7 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.
- Mahallî, Celâlüddîn Muhammed b. Ahmed. *Şerhu'l-Mahallî ale'l-Minhâc, (Amîra ve Kalyûbî hâşiyeleriyle birlikte)*. 4 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1995.
- Mâverdî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib. *el-Hâvi'l-kebîr*. thk. Ali Muhammed Muavviz. 19 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1999.
- Merdâvî, Alâuddîn Ebü'l-Hasan Ali b. Süleyman. *el-İnsâf fî marifeti'r-râcih ani'l-hilâf alâ mezhebi'l-İmam Ahmed*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2. Basım, ts.
- Mergînânî, Burhanüddîn Ebü'l-Hasan Ali b. Ebû Bekir. *el-Hidâye fî şerhi Bidâyetü'l-mübeddî*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2004.
- Mevsîlî, Ebü'l-Fazl Mecdüddîn Abdullah b. Mahmud. *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr*. 5 Cilt. Kahire: Matbaatü'l-halebî, 1937.
- Mevvâk, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yûsuf b. Ebi'l-Kâsım el-Abderî el-Gurnâtî. *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasari Halîl*. 8 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1994.
- Mısrî, Refik b. Yûnus. "Ahkâmü bey' ve şirâ hulliyyi-'z-zeheb ve'l-fidda". *Mecelletu câmi'ati'l-Melik Abdulazîz: el-İktisâdi'l-İslâmiyye* 9/ (1997), 37-68.
- Sahih-i Buhari Muhtasari Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi*. çev. Kamil Miras. Ankara, 1985.
- Müslim, b. Haccac Ebu'l-Hüseyn el-Kuşeyrî. *el-Câmiu's-Sahîh*. I-V Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-arâbî, ts.
- Nefrâvî, Ahmed b. Gânim. *el-Fevâkihü'd-devvânî 'alâ Risaleti İbn Ebî Zeyd el-Kayrevânî*. 2 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1995.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Hasan Abdülmünim Şelbî. 10 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 2001.
- Nevevî, Ebû Zekerriyya Yahya b. Şerif b. Mürî. *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb (Fethu'l-'azîz ve Telhîsu'l-habîr ile Sübkî'nin ve Mutî'î'nin tekmileleri ile birlikte)*. Beyrut: Darü'l-Fikr, ts.
- Nevevî, Ebû Zekerriyya Yahya b. Şerif b. Mürî. *Ravdatu't-Tâlibîn ve Umdetu'l-Muttakîn*. 12 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1991.
- Nezîh Hammâd, Kemâl. "Ta'lik 'alâ Ahkâmü bey' ve şirâ hulliyyi-'z-zeheb ve'l-fidda". *Mecelletu câmi'ati'l-Melik Abdulazîz: el-İktisâdi'l-İslâmiyye* 9/ (1997), 147-152.

- Remlî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî. *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*. 8 Cilt. Beyrut: Darü'l-Fikr, 1984.
- Ruhaybânî, Mustafa b. Sa'd b. Abduh es-Suyûtî. *Metâlibu uli'n-nuhâ fî şerhi Ğâyeti'l-muntehâ*. 6 Cilt. Dımaşk: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1994.
- Sâvî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Muhammed el-Halvefî. *Bülğatü's-sâlik li akrabi'l-mesâlik el-ma'rûf bi Hâşiyeti's-Sâvî ale's-Şerhi's-sağîr*. 4 Cilt. Riyad: Dâru'l-Meârif, 1986.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsüleimme Muhammed b. Ahmed b. Sehl. *Mebûsât*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Mârife, 1993.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali. *Neylü'l-Evtâr şerhu Munteka'l-ahbâr*. 8 Cilt. Kahire: Daru'l-Hadîs, 1993.
- Şınkîti, Muhammed b. Muhammed Sâlim el- Meclisî. *Levâmi'u'dürer fî hetki estâri'l-Muhtasar*. 15 Cilt. Moritanya, 1. Basım, 2015.
- Şirbînî, Muhammed İbn Hatîb. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meâni'l-Minhâc*. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme Ezdî Hacrî Mısrî. *Şerhu Meâni'l-âsâr*. thk. Muhammed Zührî en-Neccâr. 5 Cilt. Âlemü'l-Kütüb, 1. Basım, 1994.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre Sülemi. *el-Câmiu'l-kebîr*. thk. Beşşâr Avvâd Marûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1998.
- Yalçın, İsmail. “Yüzük”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim 19 Nisan 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yuzuk>
- Yardım, Ali. *İslam'da Altın Yüzük Kullanma*. İstanbul, 1998.
- Yavuz, Yunus Vehbi. “İpek”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim 19 Nisan 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ipek#3-fikih>
- Yemânî, Ebu'l-Huseyn İbn Ebi'l-Hayr Yahyâ b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim b. Es'ad el-İmrânî el-. *el-Beyân fî mezhebi'l-İmam eş-Şâfiî*. 13 Cilt. Cidde, 2000.
- Zekeriyyâ el-Ensârî, Ebû Yahya Zeynüddîn Zekeriya b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî. *Esne'l-metâlib fî şerhi Ravzi't-tâlib*. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000.
- Zeylaî, Osman b. Ali. *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzü'd-dekâik*. 6 Cilt. Kahire: Matbaatü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1313.
- “Harîr”. *Mv. F.* 17/205-212. Kuveyt, ts.
- “<https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/31/goz-degmesine-karsi-nazar-boncugu-takmak-caiz-midir->”, ts. Erişim 31 Mart 2020
- “<https://sozluk.gov.tr/>”, ts. Erişim 31 Mart 2020

“<https://www.youtube.com/watch?v=HOLqmUEH1mI>”. Erişim 24 Mart 2020

“<http://www.hayrettinkaraman.net/sc/00169.htm>”, ts. Erişim 23 Mart 2020